

Глійчук Л.В. Підготовка майбутнього вчителя до полікультурного виховання учнів початкової школи. Карпати-Аппалачі: формування особистості в контексті сталого розвитку гірських регіонів: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 24-26 вересня 2013 р.). Івано-Франківськ: НАІР, 2013. С. 117-119.

Любомира Глійчук

кандидат педагогічних наук, доцент

ДВНЗ “Прикарпатський національний

університет імені Василя Стефаника”

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Становлення української державності, створення світоглядних засад громадянського демократичного суспільства, економічна, культурна та комунікативна інтеграція України у європейське і світове співтовариство потребують якісно нової освітньої філософії для створення та існування суспільства в нових історичних реаліях. В основі такого суспільства лежить національна ідея інтеграції культурно-національних загальнолюдських цінностей, так званий діалог культур, взаємодія менталітету української нації і окремих корінних народів та етносів, що живуть в Україні, при умові збереженні їх національної своєрідності і неповторності, гармонійного розвитку кожної особистості, дотримання прав і свобод та релігійної толерантності.

В умовах нової освітньої ситуації, для якої характерне посилення етнізації змісту освіти, актуальною проблемою сучасної педагогічної теорії і практики є полікультурне виховання дітей. Воно сприяє формуванню у підростаючого покоління як етнічної ідентичності, так і розумінню ними культурних відмінностей між людьми. Коректність вирішення цих проблем передбачає високий ступінь толерантності, готовності до міжкультурного діалогу та співробітництва. Здійснити ці завдання неможливо без діяльної

творчої особистості, вихованої на засадах полікультурного суспільства при допомозі навчально-методичного інструменту полікультурної освіти і виховання, психологічні і морально-етичні норми якої закладаються у початковій школі. Тому ключову роль у вирішенні проблеми виховання молодого покоління в дусі толерантності до культурних відмінностей виконують учителі.

Однією з визначальних умов ефективності професійної підготовки майбутніх учителів до полікультурного виховання учнів початкової школи є сформованість полікультурної педагогічної компетентності. Зазначимо, що формування полікультурної педагогічної компетентності можна здійснити на основі реалізації трьох підходів: формування знання та ерудиції з питань полікультурної освіти і виховання; оволодіння адекватним стилем педагогічного спілкування в умовах моделювання полікультурної навчально-виховної ситуації; формування вмінь та готовності реалізувати полікультурне виховання на практиці [3, 9-10].

Процес підготовки майбутніх педагогів до здійснення полікультурного виховання є тривалим і включає чотири етапи: ментальний, статусний, діяльнісний та оцінний [2, 93].

Перший, ментальний, етап передбачає виконання таких завдань: вивчення національного складу студентської групи; визначення рівня сформованості національної та етнічної свідомості; виявлення основних ознак менталітету представників різних національностей.

Другий, статусний, етап є дуже важливим в аспекті вивчення статусу кожного студента в групі. Важливо прослідкувати, чи не впливає наявність ментальних ознак того чи іншого представника групи на його статус. Виконати це завдання допоможе застосування традиційних діагностичних методик (соціометрія, спостереження, бесіди, опитування та інші).

На третьому, діяльнісному, етапі передбачається впровадження у навчально-виховний процес спецкурсів, вивчення яких дозволить студентам дізнатися про історичне минуле, культуру (матеріальну й духовну),

менталітет, проблеми тієї чи іншої нації тощо (пізнавальна спрямованість). Такі спецкурси повинні відтворити комплексний підхід до виконання завдань із виховання культури міжнаціонального спілкування у студентів. Слід зауважити, що такі спецкурси покликані не лише підвищити етнокультурну поінформованість майбутніх педагогів, а й розкрити особливості розвитку національних груп як громад, основні напрямки й технології роботи з національними спільнотами.

На діяльнісному етапі корекційного спрямування повинна проводитися спеціальна робота з корекції негативного, інколи агресивного ставлення до представників інших національностей та їх культурного спадку, подолання комунікативних бар'єрів між студентами, формування національного самоствердження молоді тощо. Цього можна досягти за умови впровадження у педагогічний процес вищого навчального закладу корекційної програми, що включає групові тренінгові заняття, індивідуальні бесіди зі студентами, арт-терапію з використанням полінаціональних елементів різних видів мистецтва, колективну етнокультурну діяльність усіх членів групи тощо.

На останньому, оцінному, етапі відбувається переоцінка поглядів кожного студента щодо самого себе та представників інших національностей [2, 93].

Тривалість та позитивна результативність перебігу кожного з цих етапів залежать від створення сприятливих педагогічних умов, серед яких: особистісно орієнтоване виховання й навчання студентів; мотивація всіх учасників педагогічного процесу в отриманні позитивного кінцевого результату; наявність системи діагностики, адекватної проблемі, що розв'язується; психологічна підтримка студентів; особливості навчально-виховного матеріалу; специфіка корекційно-дидактичних форм і методів; рівень соціальної зрілості майбутніх педагогів; професійна компетентність керівників виховного процесу; зв'язок з представниками різних національностей та інші [1, 23].

Процес виховання культури міжнаціонального спілкування – це

системне психолого-педагогічне явище, перебіг якого залежить не лише від зовнішніх чинників (компетентні викладачі, належні умови, наявність полікультурного середовища, методична база та інші), але й від внутрішніх (особистісна позиція студентів, ставлення до представників різних національностей, рівень пізнавальної активності майбутніх вчителів, їх життєвий досвід тощо). Ці зовнішні і внутрішні чинники та особливості розвитку студентського колективу повинні враховуватися при визначенні завдань, що мають виконуватись на кожному з етапів виховання культури міжнаціонального спілкування у майбутніх педагогів, підготовки їх до діяльності у напрямі полікультурного виховання молодших школярів [2, 93].

Таким чином, у сучасних умовах проблема формування полікультурно компетентних учителів є надзвичайно актуальною і вимагає розроблення концептуальних засад виховання студентів в умовах педагогічного навчального закладу, який знаходиться у полікультурному середовищі; з'ясування основних напрямів й технологій роботи майбутнього вчителя з національними спільнотами; вивчення всіх можливих шляхів взаємодії представників різних національностей у поліетнічному регіоні; удосконалення професійно-педагогічної підготовки студентів, яка повинна передбачати заохочення полікультурного розвитку і збереження балансу культурних інтересів української більшості та національних меншин.

Література:

1. Атрощенко Т. О. Культура міжнаціонального спілкування студентів у системі гуманістичних ціннісних орієнтацій / Т. О. Атрощенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія “Педагогіка. Соціальна робота”. – Ужгород, 2004. – Вип. 7. – С. 22-25.
2. Атрощенко Т. О. Розвиток культури міжнаціонального спілкування у студентському колективі / Т. О. Атрощенко // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка.

– Тернопіль, 1999. – № 6. – С. 92-95.

3. Волик Л. В. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до полікультурного виховання учнів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / Інститут педагогіки і психології професійної освіти Академії педагогічних наук України / Л. В. Волик. – К., 2005. – 22 с.